

REDACTIUNEA,
Administrațiunea și Tipografia.
BRASOV, piața mare Nr. 30.
Scrisorile nefrancate nu se primesc. Manuscriptele nu se returnează.
INSERATE se primesc la **ADMINISTRAȚIUNEA** în Brașov și la următoarele birouri de anunțuri:
 În Viena: M. Oakes Nachf., Max Auganfeld & Emerich Leoner, Heinrich Schalek, Rudolf Mosse, A. Oppelke Nachf., Anton Oppelk.
 În Budapesta: A. V. Goldberger, Ekstein Bernat, in Hamburg: Maroly & Liebmann.
PREȚUL INSERȚIUNILOR: o serie garmond pe o coloană 6 or. și 30 or. timbru pentru o publicare. — Publicări mai dese după tarifar și învoială.
RECLAME pe pagina a 3.a o serie 10 or. sau 30 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI.

A N U L L X I I .

„GAZETA“ iese în fiecare zi.
Abonamente pentru Austro-Ungaria:
 Pe un an 12 fl., pe șase luni 6 fl., pe trei luni 3 fl.
 N-rii de *Duminecă* 2 fl. pe an.
Pentru România și străinătate:
 Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
 N-rii de *Duminecă* 8 franci.
 Se primumără la toate oficiile poștale din țară și din afară și la d-nii colectori.
Abonamentul pentru Brașov
 Administrațiunea. Piața mare Târgul Inului Nr. 80, etajul I.
 Pe un an 10 fl., pe șase luni 5 fl., pe trei luni 2 fl. 50 ce.
 Cu d-nul în casă: Pe un an 12 fl., pe 6 luni 6 fl., pe trei luni 3 fl. — Un exemplar 5 or. v. a. sau 15 bani. — Atât abonamentele cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 65.

Brașov, Luni-Marți 23 Martie (4 Aprilie).

1899.

Nou abonament la Gazeta Transilvaniei.

Cu 1 Aprilie st. v. 1899

se deschide nou abonament, la care invităm pe toți amicii și sprijinitorii foiei noastre.

Prețul abonamentului:

Pentru Austro-Ungaria:

pe un an 12 fl.
 pe șase luni 6 „
 pe trei luni 3 „
 pe o lună 1 „

Pentru România și străinătate:

pe un an franci, 40
 pe șase luni „ 20
 pe trei luni „ 10
 pe o lună „ 3,50

Abonarea se poate face mai ușor prin mandate poștale.

Administrațiunea.

Reciprocitate ungaro-română.

Indignarea cea mare, ce a cauzat-o în Bucuresci broșura, care preamărește politica de naționalitate a lui Banffy, d-er mai ales urmările ei n'au putut să lase indiferent nici pe oficiosul „Pester Lloyd“.

Acastă foia critică în primul ei articol de Sâmbătă, cu întrebunțarea unei bunicele doze de satiră, pe „diplomatul din stânga extremă și renumitul om de stat obstrucționist“ Geza Polonyi pentru-că n'a avut altă trebă, decât să ridice cestiunea broșurei banffyste în camera ungară și aducând în discuțiune cestiuni delicate ale politicei esteriore să producă o furtună în Bucuresci.

Trecând apoi la broșură, ce se dice a fi fost inspirată de baronul Banffy — ceea-ce însă nu vré să credă(!), „P. Lloyd“ își prepară o pozițiune comodă. Admite adevăcă cazul, că toate câte se spun în broșură despre remonstrațiunile fostului ministru-președinte unguresc, făcute față cu guvernul român privitor la agitațiunea între Români ardeleni, ar fi adevărate, și dice, că încă nici într'asta „n'ar afla un cas criminal, prin care ar trebui neapărat să se turbure raporturile amicale între monarhia noastră și România“.

Și de ce nu vede foia oficioasă ungurescă nici într'un asemenea cas nimic, ce ar trebui să turbure amicitia cu statul român? — Pentru-că, dice, este convinsă, că decă va și succede opoziției române, „estrem indignată“, să restorine guvernul actual — ceea ce are gentileța a-o recunoște ca o afacere internă a României, cum a fost și răsturnarea lui Banffy o afacere internă a Ungariei — Ungurii pot privi la acesta cu liniște, căci sunt convinși, că fiă-care guvern român și fiă-care majoritate română, întru cât urmăresc o politică de interese română și nu ore-cară periculoase planuri fantesiste, „va observa în raporturile cu Aus-

tro-Ungaria tocmai aceeași măsură, ca și ministeriul actual“.

Urměză după acesta un pasagi lung, dedicat argumentării, deja atât de mult reînnoite și repetite în o miiă și o sută de variațiuni, despre reciprocitatea intereselor, cari reclamă amicabile raporturi între Austro-Ungaria și România, întroducându-le cu declarația, — care în momentul de față pare a avé un colorit nou — că Ungurii pun în adevăr mare greutate pe continuarea bunelor raporturi de amicitia cu statul român. D-er și acesta la rândul său, dice, are mare trebuință de prietenia Austro-Ungariei.

Din faptul acesta voesce să tragă apoi și consecența cu privire la condițiunile păcii interioare ale ambelor părți, care, după „Pest. Lloyd“, este un postulat, ce pretinde dela România, nu o prestațiune pozitivă, ci numai ceva negativ: „renunțarea la agitațiunea între cetățenii români din Ungaria“.

Bate la ochi, că în cestiunea condițiunilor păcii interioare între ambele părți foia ungurescă părăsesce cu totul principiul reciprocității și pretinde numai dela România jertfe pentru susținerea păcii între ambele state, ér cât pentru Ungaria nu pretinde să facă nimic în privința acesta.

Cât de nefiresc și nedrept este punctul de privire al organului guvernului unguresc rezultă neîndoios din afirmarea, ce o face imediat după ce trage acea consecență unilaterală a raporturilor de prietenia. „P. Lloyd“ scrie adevăcă din cuvânt în cuvânt:

„Nu se poate, ca două state să trăiescă de-odată în amicitia și inimitia, să cultive intimitate înafară și să nutrescă séu să promoveze ura înăintru. Ar fi mai mult, decât ne-natural, ar fi nespuse de ridicul, decă în politica internațională aceste state ar sta umăr la umăr, pentru-că o astfel de legătură e dictată printr'o necesitate nealterabilă și, decă pe sub mână s'ar ațita înăintru unul pe altul, séu ar tolera ațitări, ale căror urmări ar trebui să se îndrepteze neapărat în contra acelei legăturii amicabile“.

Să ne spună acum ori-ce om nepreocupat, că — având în vedere raporturile dintre Români și Unguri — unde este vatra ațitătorilor, a nutririi și a provocării urei de rassă: în România ori în Ungaria?

Căci decă e vorba de-o amicitia între aceste două elemente, e clar, că raporturile dintre ele nu pot fi tăiate în două, după granițele politice ci cu totă conservarea independenței și cu tot neamestecul reciproc în afacerile interne, trebuie să concordeze pe totă estinderea etnică a acestor elemente.

A pretinde d-er dela o parte tot și dela cealaltă nimic, cum face „P. Lloyd“, însemnă o zădărnice a priori a posibilității unei apropiări amicabile între Români și Unguri.

Cătuși nouă — în „era nouă“.
 Sub titlul acesta am fost publicat în unul din numerii trecuți soirea adusă de „Alkotmány“, că preoții lipsiți ai bisericelor gr. cat. și greco-orientale își pot ridica ajttorele de stat numai pe lângă chitanțe contrasemnate de solgăbire. Informațiunea foiei unguresce o confirmă și „Unirea“ din Blăși, care în numărul său dela 1 Aprilie n. înregistrând soirea lui „Alkotmány“, scrie următoarele:

„Constatăm și din partea noastră, că cele publicate de „Alkotmány“ sunt tot așa de adevărate, pe cât sunt de triste și revoltătoare. Unul dintre ordinarietele bisericii noastre a și oăpătat suma, ce trebuie să o împartă preoților, ca ajutor de stat, însă i-s'a spus, că are să plătescă banii numai pe lângă cuietanță contrasignată de solgăbire. Este deci timpul suprem să se facă ceva, pentru a ne mântui de jugul, ce se pune clerului cu ajttorele de stat, căci de merge tot așa, vom ajunge mai sclavi și mai înjosiți, decât pe timpul principilor calvini din Transilvania. Ar trebui să scim, decă abuserile acestea se comit cu soirea și învoirea ministriului president Coloman Széll și a Coronei, ori d-eră sunt o continuare din partea ministriului de cuite a sistemului de terorism, despotism și cinism inaugurat de Banffy, despre care p-ote factorii amintiți nu au nici o cunoștință. La ori-ce întâmplare, noi credem, că decă ajttore date în chipul arătat, mai bine nimic, și că de părerea acesta trebuie să fiă și cel mai s-erac preot, care ține la demnitatea sa și p-ortă la inimă binele s-antei bisericii“.

Din camera română.

Motivarea obstrucțiunii declarate de opoziție.

Ca să se vadă, pe ce argumente își baséză grupurile unite ale opozițiunii din Camera română declarația de obstrucțiune, făcută în ședința dela 17 (29) Martie prin d-l Al. Marghiloman, reproducem mai jos motivarea, ce o face acelei declarații numitul deputat.

După o introducere, în care dice, că în cestiunea de față sunt cuprinse mari și gingașe cestiuni, d-l Al. Marghiloman și-a continuat discursul astfel:

„...Trebuie să spun îndată d-lui prim-ministru, că se înșelă amar când crede, că acțiunea noastră se raqimă pe aparițiunea unei broșuri, ori cât de întemeiată ar fi ea, ori cât caracter de pamflet ar avé.

Ne respectăm prea mult, avem prea sus simțul demnității țării noastre pentru acesta. D-nul prim-ministru ne nesocotesce prea mult, séu îl urmăresce prea crunt amintirea greșelilor d-sale, când crede, că noi deputații României legăm acușațiunea noastră, îndreptăm lupta noastră după cele ce se pot scrie într'o broșură apărută într'o țără străină.

De alt ceva este vorba, d-le prim-ministru; este vorba de realitatea lucrurilor în cestiunea națională (aplause).

Ca să putem vorbi în deplină cunoștință de cauză și cu inima deschisă în cestiunea națională, sunt silit să fac cățiva pași înapoi și să examinez acțiunea d-lui prim-ministru în anii, care au precedat venirea d-sale la guvern.

Domnii mei, totă lumea își aduce aminte de înflăcărarea discursurilor pronunțate de d-nul Sturdza în cestiunea națională.

Fost'a debatare, fost'a întrunire pu-

blică, în care d-l Sturdza se nu fi agitat cestiunea națională?

Nu-și aduce aminte președintele consiliului, că într'un discurs al său a impius atacurile în contra unui stat vecin, până la insulte? Nu-și aduce aminte, că a vorbit de barbariile Maghiarilor? Nu-și aduce aminte, că ne-a acusat pe noi conservatorii de trădare a intereselor naționale, pentru că nu mijloceam, ca samsari cinstiți, peste Carpați?

Samsari cinstiți! Un stat p-ote fi samsar cinstit între două state; d-er n'a trecut prin capul nimănui, nici prin gândul lui Bismark inventatorul acestei figurii, că un stat p-ote fi samsar cinstit între un stat și supușii săi! Când d-l Sturdza ne cerea să fim samsari cinstiți între guvernul ungar și supușii lui români, el ne cerea un act de nebulia, pe care nici un guvern, ori cât de incoscient ar fi, nu-l p-ote comite. Și cu toate acestea d-l Sturdza ne-a chemat nemernici în plin Senat, pentru-că nu voiam să comitem acest act de nebulia!

Te întrebai, atunci, cu uimire: sunt astea faptele incosciente ale unui om, care nu mai are simțul pozițiunii sale și care a pierdut ori ce nădejde de a guvernarea această țără? Ori sunt astea fapte simțite, calculate, pentru a v-ena pe ori ce cale și în ori ce chip puterea?

Puțin împ-ortă. Totuși este, că prin acțiunea d-lui Sturdza sentimentul național a fost iritat până la exasperațiune.

Vine în fine autorul acestei mișcări la putere în mijlocul atmosferei incinse, create de d-nsul. Care i-a fost primul act? Primul act a fost retractarea dela Iași amarnic cunoscută de toți! (Aplause pe băncile opoziției).

Sunt în istoria pop-orelor exemple de omeni politici, cari au fost siliti să răscumpere o nesocotință de limbagiu. D-er nu cred să existe ori și unde un precedent de condițiunile în care d-l Sturdza a trebuit să facă retractarea sa.

Retractarea făcută de d-l Sturdza nu a fost ceva spontan, ci a fost ceva convenit și dictat... repet și mențin cuvintele: a fost convenit și dictat.

Voci: Ar trebui să dovedeți acesta.

D-l Alex. Marghiloman: 'Mî cere cineva să dovedesc. Să mî o-eră acesta domnul prim-ministru și voi face vadă!... Imi cere domnul președinte al consiliului să dovedesc acesta?... Vedeți, că d-l președinte al consiliului nu-mî cere să dovedesc acesta! (Aplause din partea opoziției).

Eram cățiva, care sciam cum s'a petrecut lucrul. L'am îngropat în fundul inimii noastre, ca o durere națională.

N'am vorbit împ-erjorul lui; n'am făcut tărăboi, cum alții l'ar fi făcut, decă am fi fost noi în locul d-lui Sturdza; pentru-că ori-ce desv-eliure în privința acesta, ar fi atins nu atât pe autorul retractării, cât ar fi atins țera în capul căreia stătea.

Puțin în urmă se presintă cestiunea cea mare a subvențiunii școlilor dela Brașov și să vede acest fapt insolit, neașteptat, diametral opus acțiunii d-lui Sturdza din opozițiune: nu se mai plătesce școlilor de dincolo subvențiunea lor!

Subvențiunea acesta avea un indoit caracter legal; ea se întemeia:

I) pe o lege a statuii român votată și esecutată în ani îndelungați;

II) pe drepturi antice și bine aședate ale școlilor de dincolo.

Și atunci, ori-cât ar fi de meșteșugită expunerea d-lui prim-ministru în această privință; ori cât ar cerca d-lui să ne convingă, că refuză subvenția pentru a nu da un punct de raqim p-arghiei cu care s'ar răsturna școlile de dincolo; ori cât ne-ar spune-o, că nu voesce ca subvenția să slujescă pentru robire de suflete române: un lucru este cert: au fost ministri conservatori înainte de d-sa, ei au plătit renta cu buna primire însăși a ministriului de acolo, fiind acolo aceleași legi ca și aci; vine d-l Sturdza: se suprimă radical ori-ce ajutor

școlilor; cade d-l Sturdza și vine d-l Aurelian, el ministru liberal al aceleiași partid: se plătesc din nou renta (aplaude), se întorce d-l Sturdza: se sleiesc ori-ce ajutor!

Atunci, d-nii mei, fără nici un fel de legătură cu ce era să se țină pe urmă în Ungaria, ce întrebare își pune România?

De ce conservatorii puteau plăti? De ce unii din liberali puteau plăti? Și de ce numai d-nul Sturdza, fiul peirei, nu poate plăti? (aplaude).

O explicație se prezenta minții. D-l Sturdza, prin acțiunea sa din trecut, este singurul om politic român, pe a cărui lealitate nu se poate conta în legăturile noastre internaționale; dela d-nul Sturdza se cere mai mult, decât dela alt ministru, să conservator, să liberal; d-l Sturdza prin firea d-sale este făcut, ca să dea o cheazășie (intreruperi, șgomot).

Acastă explicație era prin ea însăși o nouă amărăciune; rămânea cu densa însă o perspectivă de îndreptare.

Dér, acuma, după revelațiunile ce ne vin dela Pesta, știu eu, decât această perspectivă mai există?

Dér, încă odată, toate acestea erau lucruri ale noastre. Speram, că rămăseseră în cercul păsurilor noastre și că peste graniță nimeni, absolut nimeni nu se putea crede autorizat, ca să clădescă pe ele alt-ceva, decât ceea-ce credeam noi.

Cu ocaziunea însă a unei broșuri, fi ea o lucrare autorizată, fi ea un simplu pamflet, se produce în Camera maghiară o discuțiune în cursul căreia miniștrii și deputații purtători de cuvânt ai foștilor miniștri își spun fără înconjur felul lor de a gândi. Ministrul lasă să se înțeleagă, că această broșură a putut abusa de secrete de stat, chiar decât nu le-a avut pe mână; ér purtătorul de cuvânt al foștilui ministru își ardogă dreptul să țină: foștul ministru cădută a avut o înfruntare asupra dezvoltării lucrurilor din această țară!

Ei, domnii mei, să ne înțelegem asupra acestui punct. Ferescă Dumnezeu, ca vre-unul din noi să creadă, că este adevărat, cum-că cineva din străinătate poate schimba și aduce miniștrii în România. Dacă așa crede la puțină unui asemenea lucru, mai bine mi-aș rupe mandatul și a-și părași o țară ticăloasă, care după atâția ani de muncă, de luptă, chiar de glorie, a ajuns în halul ca alții să potă schimba ceva în dezvoltarea politică a ei.

Nu cred, d-le prim-ministru, dar vite ce cred, aici este acuzațiunea noastră în contra d-vostre: crei, că d-ta prin atitudinea d-tale ambiguă, prin demersurile d-tale tortuoase, prin manoperile d-tale în presa străină, prin călătoriile periodice ce preced venirea d-tale la putere (aplaude), prin fatalitatea, care se legă de acțiunile d-tale, prin lipsa de măsură ce pui în primirea a tot ce îți cere străinul, ai întemeiat credința în străin, că el poate așa ceva. (Aplauze pe băncile opoziției).

Este pentru noi o suferință mare de a vedea, că public, deputați, publiciști își ardogă în străinătate dreptul de a crede, că din pricina d-tale au putut înfrori în România.

Acesta este lucrul de care vă facem responsabil și acesta este lucrul, care ne pune pe toți în picioare.

Cum voiți d-vostre să lapădam desțăinuirile acestea, cari sunt pe buza tuturor în străinătate? Cum voiți să nu constatăm cu amărăciune, că fiă-care din ele corăspunde ca un echou fidel unui act al D-vostre? Cum voiți să nu facem o apropiere între ceea ce se țină acolo și chipul în care s'a conceput retractarea dela Iași? Cum voiți să nu facem o legătură între afirmațiunile de acolo și stărpirea subvențiunii școlilor române? (Aplauze).

Numai faptul, că prin purtarea d-tale ai putut să faci să se întărească în străinătate un sentiment ca acesta, este o jionire pentru demnitatea noastră.

Șcim, d-nii mei, că hotărârea noastră va fi criticată și atacată, ne este indiferent, suntem foarte reci și la imputări și la amenințări. Șcim că alții, pentru cestiuni mai puțin gingașe, se vor servi, fără măsură în contra noastră, de acest precedent. Ne-am dis toate acestea dinainte! Dér când este vorba de demnitatea națională, nu convenențele parlamentare ale viitorului ne vor ține pe loc: deputatul nu mai relevă decât conștiința lui.

Conștiința noastră ne dictăză luptă fără preget.

Vom continua această luptă a noastră în contra d-vostre cât timp vom pută serie, cât timp vom pută vorbi; vom continua această luptă, până cand ea se va sfârși ori prin doborârea noastră, ori prin retragerea dv. (aplaude pe băncile opoziției).

Éta și moțiunea de încredere propusă de d-l vice-președinte C. Nacu în urma declarațiunii opoziției și a discuțiunii urmate asupra ei, care moțiune, precum șcim, a fost primită cu 90 voturi contra 18:

„In fața declarațiunii făcute în numele unui număr de deputați de d-l Al. Margiloman, Camera protestând în contra atingerii demnității naționale a României prin aducerea înaintea Parlamentului a unor calomnii produse în străinătate, exprimă deplina ei încredere în înțelepciunea, patriotismul și demnitatea șefului partidului liberal, actualului președinte al consiliului, d-l Dimitrie A. Sturdza, care a știut întot-deuna să apere interesul și cinstea țării“.

„Fremdenblatt“ despre broșura banffystă.

Organul ministrului de externe contele Goluchowski, „Fremdenblatt“, vorbind despre cele petrecute în camera română din incidentul faimosei broșuri relativă la politica de naționalitate a lui Banffy, despre asaltul opoziției prin declararea obstrucțiunii, despre votul de încredere dat ministrului-președinte de către majoritate, — află de lipsă a face unele constatări în contra veracității celor expuse de autorul anonim al broșurei cu privire la politica exterioară.

Se vede — țină „Fremdenblatt“ — că amintitul autor este un ignorant în ale politicii exterioare. El neesactă afirmarea, că neînțelegerile între răposatul ministru de externe Kalnoky și ministrul-președinte Banffy, cari au provocat retragerea celui dintâiu, n'ar fi fost de domeniul politicii bisericești, ci ar fi rezultat din deosebirea de vederi relativă la politica de naționalitate; tot așa de neesactă — țină — este împărtășirea, că consilierul de legațiune Dumba a fost deja înainte cu șapte ani ambasador în Bucuresci și că ministrul de externe Goluchowski, când a părăsit Bucurescii, s'ar fi dus de acolo, ca o victimă a lui Kalnoky, și declară, că Goluchowski a părăsit Bucurescii la propria sa dorință și foarte în contra voinței lui Kalnoky.

„Fremdenblatt“ continuă articolul său așa:

„Nu putem crede, că pe baza povestirilor unui asemenea autor, politicienii serioși ar pută să clădescă combinațiuni, cari ar aduce cu sine căderea unui guvern, séu chiar o întorcere în politica exterioară bine întemeiată și recunoscută ca înțeleptă și aprobată de opiniunea publică a României, ca și a Austro-Ungariei. Suntem convinși, că nu numai opozițiunea în cameră, ci și agitațiunile în țiare și pe strade, nu vor pută șgdui încrederea în politica ce o urmărește Sturdza sub conducerea monarhului séu înțelept și cu experiență“.

După-ce organul lui Goluchowski vine astfel în ajutorul guvernului Sturdza, el încheie astfel:

„Se vorbește de obstrucțiune, pentru care ar fi decise toate fracțiunile opoziționale în Bucuresci. Dacă poporul înfloritor și simpatie al României ar simți în adevăr trebuința de a introduce și în țara sa această cea mai modernă dintre instituțiunile parlamentare, atunci abia se potă afla un teren, pe care acest experiment să potă face mai multă pagubă, decât pe acela al politicii exterioare“.

„Politica de naționalitate a lui Banffy“.

VII.

„In istoria din urmă a mișcării naționalităților, învățătorii confesionali români au jucat un rol identic cu cel al preoților români. Și acesta fiind-că clerul înalt român n'avea atâta energie să impună disciplina învățătorilor, cari în loc să se ocupe de învățământ, făceau politicianism. Guvernul Banffy n'a privit nici aceste lucruri cu nepăsarea guvernelor precedente, ci cu mijlocele de cari dispunea, a controlat în mod riguros conduita politică a în-

vățătorilor și dând de urma celei mai mici abateri în contra statului, imediat a impus autorităților confesionale respective reprimarea severă a greșalei. Prin această obținut, că adă învățătorii români nu mai consideră de prima datoriă a lor, ca să agite în contra Maghiarilor, căci simt cum-că atențiunea autorităților e îndreptată asupra lor. Ast-fel, cu o sentimente mai bune au scăpat de sub terorismul agitatorilor, ér cei mai îndărătniciți s'au retras, au amuțit, séu cel puțin au devenit mai cuminiți.

Acel Banffy, pe care diarele opoziționale, în mod nevrednic, l'au calomniat numindu-l ignorant și cointofag, s'a preocupat și cu cestiuni pedagogice, mai ales când ele aveau vr'un raport cu politica de naționalități.

Încă în timpul cât a fost fișpan, a știut din experiență directă, cât de miserabil este neglijat învățământul limbei maghiare prin școlile primare săsesci din părțile ardelenne. În vara anului 1897 a atras atențiunea ministrului instrucției asupra acestei împrejurări, rugându-l să invite pe inspectorii învățământului de prin părțile locuite de sași, să facă un raport amănunțit de modul cum se face prin circumscripțiile respective învățământul limbei maghiare prin școlile săsesci. Raportele inspectorilor au fost examinate de Banffy din punct de vedere politic și, în adresa sa către ministerul instrucției, pe care a redactat-o cu luarea în considerare a datelor acestor rapoarturi, a schițat un întreg program de muncă, a cărui executare e menită a înlesni învățământul limbei maghiare prin școlile săsesci.

* * *

Sub raportul politicii naționale nu e de puțină importanță nici cestiunea, decât în școlile secundare de prin provinciile locuite de naționalități se propune și cum limba și literatura naționalității respective? Înainte de Banffy, nu s'au preocupat de această cestiune nu numai bărbații politici, dér nici măcar ministrul învățământului. În urma inițiativei lui Banffy, ministrul instrucției a ordonat în acest scop o anchetă. Directorii, inspectorii generali și autoritățile principale confesionale au înaintat, în această privință, raporturile lor către ministerul instrucției, prin cari s'a pus la dispoziția ministrului o materie prețioasă, dându-se baza necesară, ca și această cestiune nu de puțină importanță, să fiă reglementată conform intereselor naționale unguresci.

Nu este nici o urmă, ca înainte de Banffy să se fi preocupat cineva din punct de vedere politic de aceea, ca examenele de maturitate (bacalaureat) și inspecțiile din cursul anului prin școlile secundare ale naționalităților, să fiă exploatate spre a-se da ministrului instrucției informații precise despre spiritul ce domnesce prin aceste școle sub raportul patriotismului și al intereselor statului. Nici această împrejurare n'a scăpat atențiunii lui Banffy. A cerut procesele verbale și rapoartele inspectorilor despre aceste examene și inspecții, și când s'a convins, că trimișii guvernului și inspectorii învățământului, în cele mai multe cazuri n'au nici măcar o idee cât de vagă despre partea politică a atribuțiilor lor, a elaborat câte-va instrucțiuni amănunțite pentru dășii, ér pe altă parte a rechemat pe acei trimiși ai guvernului, cari n'au dovedit destul simț și un zel corespunzător pentru partea politică a misiunii lor, numind în locul lor alte persoane, cari puteau să dea garanții depline în această direcție.

Nimeni înainte de Banffy nu s'a preocupat de spiritul ce domnesce printre tinerimea universitară a naționalităților. Acestă nepăsare a fost cauza, că înainte de 1895 tinerimea universitară română putea să jöce un rol atât de însemnat în mișcarea naționalității române. Ea se putea organiza pentru cele mai îndrăsnete agitații politice, se putea pune în raport cu societăți străine, — și totu-și nimeni n'a împedat-o. În zadar au relevat diarele acele fapte bătătoare la ochi și revoltătoare, că ti-

nerimea română jöcă rolul de căprar în mobilizarea masselor cu ocazia unor demonstrații de naționalitate, că fabrică Memorande și Replioi nu numai pentru românii, ci și pentru rătăcirea opiniei publice din străinătate și a calomniării Maghiarilor.

Abia ajuns la putere, guvernul Banffy a pornit o anchetă în contra societății Petru Maior a tinerimei române din Budapesta. A durat luni întregi revisuirea arhivei, a activității literare și a bibliotecii acestei societăți de către specialiștii anume însărcinați. Acestă anchetă a constatat pentru trecut abateri grave, dér a mai constatat în mod categoric, că actualii membri ai societății n'au luat nici o parte în mișcări politice. Societatea n'a fost desființată, dér a fost pusă sub un control riguros“.

Revistă externă.

Ruși, Cehii și tripla alianță.

Marele diar rusesc „Novosti“ din Petersburg, vorbind despre Cehii și tripla alianță scrie următoarele: „Pe noi ne interesează foarte mult faptul, că Cehii nu sunt mulțumiți cu raporturile Austro-Ungariei față de Germania. Deși încet, simpatia rusescă se dezvoltă totuși necurmat. Cehii au făcut în timpul din urmă mult pentru învățarea limbei rusesci, pentru răspândirea literaturii rusesci și pentru îmbunătățirea raporturilor comerciale cu Rusia. Acestă mișcare favorabilă Rusiei nu este un foc de paie, ci urmarea unui proces, care se dezvoltă necurmat. Avé-va oare această mișcare un rezultat practic? Nu trebuie să uităm, că nu Austria, ci Ungaria este sufletul triplei alianțe și că politica Ungariei se bazează pe astfel de tradițiuni, care deja de mult sunt un anachronism. Elementul ceh este atât de influent în Austria, încât cuvântul séu politic nu este permis să fie ignorat, și câtă vreme însemnătea triplei alianțe scade paralel cu întărirea Angliei, poporul ceh necondționat își va valida influința sa asupra politicii esterne a Austro-Ungariei“.

Samoa. Cetitorii noștri vor fi interesați a cunoște mai de aproape cauzele pentru-care a izbucnit conflictul dintre Germanii de-o parte și Englesii și Americanii de altă parte în Samoa. Grupul de insule numit Samoa este situat în mijlocul Oceanului pacific. Insulele au fost descoperite la 1722 de către Holandesii; ele sunt locuite cam de 32,000 Polinesieni indigeni, pe cari la 1830 misionarii englesi și germanii i-au convertit la protestantism și i-au cultivat în măsură, încât adă sunt cei dintâii în privința culturii în Australia. Sunt cu totul patru insule: Savai, Opolu, Manua și Putuila. Căstele și văile insulelor sunt plantate cu culturi de cafea, cari forméză: 24,000 jugere proprietate germană, cam jumătate pe atâta proprietate englesă și restul de 7000 jugere proprietate americană. Cei mai mulți dintre străini sunt Germanii, aceștia plătesc cea mai mare contribuție. Portul cel mai însemnat este orașul Apia.

Până la 1868 indigenii din Samoa se administrau politicesc prin juđi comunali. În acel an însă au căpătat rege și constituțiă, un anumit șef de seminție cu numele Malietoa a primit demnitate regală și i-s'au dat ca ajutori un ministru președinte și un consiliu format din misionarii și europenii. Mai târziu sub domnia consilierilor. Statele Unite încercară să și căștige drept de protectorat. Germania și Anglia de asemenea. După mörtea lui Malietoa I. urmă Malietoa II., însă partida Germanilor l'a arestat și l'a dus pe-o corabă în Kamerun, ér de atunci Germanii s'au pus pe picior de dușmăniă cu Englesii și Americanii, cari puseră érași pe tron pe Malietoa. Acesta avú mereu să lupte cu contrarul séu Mataafa, protejatul Germanilor. Malietoa II. muri anul trecut și Englesii cu Americanii au făcut să fiă ales fiul séu, Tanu. Germanii dintripotrivă readuseră pe Mataafa, care trăia surghiunit întruna din insule și care alungă acum pe Malietoa III.

Conflictul mai acut se începu de aici, Consulul american nu mai voi să recunoască

mona ordine, în afacere s'a amestecat și consulul englez și prin această schinteia revoluției fu aruncată între indigenii desbinați în două tabere. Lucrul a ajuns până acolo, încât — după cum am arătat — portul și orașul Apia, precum și comunele de alungul țărmurilor Oceanului fură bombardate și pârjolite. Se pare însă, că din conflictul acesta nu se va alege nimic. Nici Germania, nici Anglia, nici America nu vor să se încadreze pentru un lucru, care poate fi regulat pe cale pacifică,

China nu mai dă nimic. Telegramele sosite din Peking spun, că Ciunglijamenul a adresat o notă circulară către toți miniștrii plenipotențiarilor străini, în care declară, că China a decis, că de aici înainte să nu mai dea nici o palmă de loc nici unui stat străin.

SCRIRILE ȚILEL.

— 21 Martie v.

Pentru masa studenților români din Brașov e mai contribuit Societatea de credit și economii „Crisana” din Brad cu fl. 15. — Direcțiunea școlilor medii își exprimă mulțumirea sa caldă și pe această cale pentru ofertul marinos.

Certă în biserica sârbescă. Diarele se ocupă tocmai acum cu afacerea unei neînțelegeri și certe mari, ce s'a ivit în sinul bisericii gr. or. sârbesce din Ungaria. E vorba, că episcopul sârbesc de Vârșeț *Gavriil Zmejanović* nu vră să se mai supună autorității patriarhului și consiliului permanent al Congresului sârbesc, oi procedeză de capul său, luând hotărâri fără a cere aprobarea forului suprem. Din pricina această comitetul congresual permanent, care s'a întrunit în ședință la 27—30 Martie, a decis să pornească severă cercetare contra lui *Zmejanović*. Spre scopul acesta s'a constituit o comisiune, în care face parte și Dr. *Mihail Polit*. *Zmejanović* de ani de zile — se dice — agită contra patriarhului, ajutat de radicalii sârbi. Una dintre foile din Peșta susține, că *Zmejanović* acuză pe patriarh cu fapte de defraudare a averilor biseroesce și c'o sumă de alte abuzuri. El a adresat atât guvernului, cât și patriarhului un raport, în care dice, că până când *Branković* nu se va justifica și nu se va limpezi față de gravele acuze, ce i-se aduc, rupe ori-ce legături canonice cu patriarhul, nu-i va recunoște activitatea mai departe, ci o declară de nulă. — La totă întâmplarea, lucruri urite se vor naște de aici. Din ce sunt sfâșiați, Sârbii se vor sfâșia între ei și mai amar.

Nouă direcțiuni financiare se vor înființa incurând, după cum vestesc foile ungurești, la Făgăraș, Ciuc-Sereda, precum și în mai multe orașe ale Ungariei.

Ungaria jidovită. În anii din urmă — scrie „*Alkotmány*” — o nouă epocă s'a născut a se valida și a înunda cu spiritul și influența ei aproape întregă Ungaria pe teren social, politic, economic, literar și artistic deopotrivă. Școala ovrăscă a eșit triumfătoare. Nu este numai o întâmplare, ci o logică urmare a aceluia liberalism, care pe timpul lui *Coloman Tisza* a cucerit statul și a pătruns, în activitatea ei publică, toți ramii. Un singur cuvânt caracterizează această școală: *geșeftul*. Deputația și patriotismul sunt un geșeft; pământul încă e geșeft, fiind-că se joacă la bursă; geșeft e chiar căsătoria. Acest spirit a cuprins și Academia, universitatea, școala, literatura științifică și beletristică, teatrale și școlile de artă. Despre diaristică nici nu mai vorbim. S'au creat întregi societăți literare, care c'o ungrăvescă budapestană scriu versuri rele în rime sunătoare, cu puțin onprins de idei, fără originalitate și fără valoare... Foiletoniștii jidani, noveliștii și dramaturgii lucrează pentru piață, poezii jidani caută cumpărători pentru versurile lor, actori și actrițe jidani le reprezintă piesele, pictori și sculptori jidani le ilustră cărțile și ornază capitala, în care palatură după gust jidovesc se înșiră unul lângă altul pe bulevard... În tonul acesta continuă foia

clericală arătând, că totul în Ungaria și la Maghiari e jidovesc.

Chipul lui Christos neatins de flăcări. Din Clușă se scrie, că Vineri s'a întâmplat în biserica Franciscanilor de acolo un lucru, care este mult discutat în oraș. În biserică era ridicat un catafaloc, care reprezenta înmormântarea lui Christos. De-asupra catafalocului era așezat chipul lui Isus în formă de statueta. Deodată luă foc dela o luminare postavul negru și catafalocul fu încurcând cuprins de flăcări Publicul grăbi înfricat cătră eșirea bisericeii. Într'aceea câți-va bărbați se aruncară să stingă focul, dăr în grabă n'a succes. Catafalocul a ars de tot. Totă lemnăria din el se prefăcu în cenușă, însă, minune, statueta lui Christos a fost în urmă aflată neatinsă de flăcări și fum.

Ministru unguresc decorat de Sultanul. Am amintit, că ministrul unguresc de comerț *Al. Hegedüs* s'a dus la Constantinopol, unde fu primit în audiență de Sultanul. El a fost primit foarte grațios și decorat cu ordinul „Osmanje”.

Medic român în Vârșeț. D-l Dr. *Alexandru Codarcea*, fost medic în Blăși, stabilindu-se în Vârșeț, unde s'a și căsătorit, după cum ni-se scrie, a luat asupra-și conducerea institutului de băi naturale numit *Riklibrunn*, unde se fac cure naturale (fără medicamente) prin aer, sôre, apă, dietă și massage, aplicate cu bun succes la bôlele de nervi și abdominale, la bôle de piele, la afecțiuni catarrhalice de laringe și plămâni, la bôle reumatice și arthritice, la scrofulosă, rachitis, diabetes, precum și la debilitățile și bôlele sexuale. Institutul, deși există numai de 5 ani, și-a câștigat bun nume chiar și în străinătate.

Studenții dela universitatea din Petersburg, după cum anunță „Monitorul Oficial” rusec, au fost eșchiși toți dela universitate, din cauză, că n'au încetat cu turbările. Cei-ce vor să-și continue studiile, trebuie să adreseze o petiție la rector, decât vrău să fiă din nou primiți.

Catastrofă pe mare. Joia trecută s'a cufundat vaporul de pasageri „*Stella*” în urma unui naufragiu întâmplat la stâncă Casquets. Dintre pasageri au scăpat 74, er din personalul vaporului 19. Restul de 89 omeni, între care căpitanul și toți oficerii, s'au înecat. Vaporul se cufundă c'o iuteală mare.

Idei fundamentale în economia politică.

De *Ioan Socaci.*

III.

(Urmare.)

Școala creștină.*)

Din cauza această și din cauza criticeii vehemente, ce-o face organizației sociale actuale, i-s'a dat din partea economiștilor liberali-individualiști, numirea de socialism creștin. Ea însă se apără energic contra acestui epitet, și cu drept cuvânt, căci decât abstragem dela aceea, că cere intervențiunea statului în unele cazuri, ea diferă în altele total de școala socialistă, fiind-că ea nu numai, că nu voese să aboleze instituțiile fundamentale ale ordinii sociale actuale, precum: proprietatea, moștenirea, salariul etc., ci din contră lucră pentru a-le restaura și consolida; mai departe școala catolică nu crede, că socialismul, în evoluțiune, nici în progresul infinit al omeniei, ea își caută idealul mai puțin în viitor și mai mult în reîntorcerea unor instituțiuni ale trecutului, și anume: reînnoirea vieții familiare creștine, organizarea corporativă a claselor economice, a lucrătorilor, meseriașilor, țăranilor, întreprinzătorilor etc., toate acestea după chipul corporațiilor medievale, dăr din inițiativă liberă și pe lângă susținerea libertății personale. „Problema cea mare a timpului nostru” dice *Périn* „constă pentru ordinea economică în aceea, că sub legea libertății,

*) Vezi N-rii 89, 41—43, 45, 50 și 53—57, apoi 59—63 ai „Gez. Trans.” din a. c.

muncii să se dea societății, cea solidaritate a vieții sociale, pe care au dat-o părinții noștri sub legea restricțiunii și a reglementării.)

Școala protestantă lătită mai ales în Germania, Angliera și Statele-Unite nord-americe, nu ia față de instituțiile fundamentale ale ordinii sociale actuale (proprietatea privată, moștenirea, libertatea individuală și ordinea socială) o ținută așa compactă și hotărâtă, ca cea catolică, și în privința intervențiunii statului se deosebesc scriitorii protestanți în două grupe, dintre care una așteptă îmbunătățire socială numai dela reînnoirea internă a sentimentului religios, nu dela vr'o organizația autoritară esternă. Această grupă e de părere, că sentimentul creștin religios nu poate întemeia un sistem social propriu; că protestantismul, ca religiune a internului și a hotărârii de sine, care recunoște ca judecător numai rezonul și conștiința, poate aștepta o îmbunătățire socială numai dela reînnoirea sentimentului, er nu dela o organizația esternă. A doua grupă susține, că pentru îmbunătățirea stărilor sociale, e de lipsă o organizația legală a factorilor, care funcționează în viața socială.

Ca punct estern de reunire al diferitelor direcțiuni protestante, servește congresul evanghelic-social, care are problema de-a studia nepreocupat stările sociale ale poporului evanghelic, a-le aprecia după cerințele religioase a-le evangheliei și a lucra, ca să fiă chiar și pentru viața economică de astăzi mai rodnice și mai eficace, ca până acum.

(Va urma.)

Convocare.

P. t. membri, precum și alți binevoitori ai societății române de diletanți „*Progresul*” din Făgăraș, sunt poțitiți a participa la adunarea generală, ce se va ține: *Duminecă* în 16 Aprilie st. n. c. la orele 3 p. m. în localul societății, (institutul „*Furnica*”) din Făgăraș.

Obiectele: 1) Deschiderea ședinței. 2) Inscierarea de membri noi. 3) Constatarea numărului membrilor îndreptățiți la vot. 4) Raportul comitetului. 5) Rațiociniul societății. 6) Censurarea raportului și a rațiociniului. 7) Curenții. 8) Propuneri diverse. 9) Inchiderea ședinței.

Făgăraș, 30 Martie 1899.

Dr. Ioan Turcu, Ioan Berescu,
președinte. secret.

NECROLOG. *Elena Nemeș* nasc. *Filipan*, soția d-lui *Alexandru Nemeș*, jude r. în pensie în Năsăud, a răposat în 30 Martie n. c. în anul al 45-lea al etății și al 27-lea al căsătoriei. O jălesce intristatul soț, cu fiica sa *Emilia*; Ana *Filipan* nasc. *Silași* ca mamă, Dr. *Emil Filipan* ca frate. — Fiă-i țerina ușoră!

ULTIME SCIRI.

București, 2 Aprilie n. Astăzi opozițiunea de toate nuanțele a ținut a doua întrunire publică la „*Dacia*”. Și față cu această întrunire, temându-se de manifestații pe stradă, guvernul a desfășurat mare forță armată. În diferite puncte de pe străzile, ce duceau la „*Dacia*”, au fost postați gendarmi pedestri și călări, mulțime de gardiști, câte-o companie de infanterie, vânători etc. Cu toate astea, a luat parte la întrunire un public foarte numeros. Sala „*Dacia*” era ticsită de lume. La sosirea vorbitorilor întrunirii, aceștia au fost primiți cu ovațiuni. Pe scena sălii au luat loc fruntașii grupurilor opozițiunii unite și numeroși delegați din județe. Înainte de-a se deschide întrunirea, au fost distribuite între cei prezenți esemplare ale broșurei lui *Banffy* traduse în românește. Ca președinte a fost aclamat G. Gr. *Cantacuzino*.

*) E v. Philippovich, Grundviss. der Polit. Oek. 1898. I p. 337.

Au luat cuvântul apoi d-nii: *Titu Maiorescu*, *Delavrancea*, *Marghiloman*, *Tache Ionescu*, *N. Fleva* și *C. Disescu*. Cel din urmă a propus o moțiune, prin care se aprobă declarațiunea opozițiunii parlamentare și se dice, că cetățenii vor lupta alături cu ea pentru reșterea guvernului *Sturdza*. Se vorbea, că după întrunire se va face o manifestație, dăr după aclamarea moțiunii, toți cei întruniți s'au depărțat în liniște și nu s'a făcut nici cea mai mică manifestație.

Au fost de față la întrunire și studenții universitari în număr mare.

București, 2 Aprilie n. Opozițiunea a decis să aranjeze în fiă-care săptămână două întruniri mari în București și câte-o întrunire în orașele din provincie. Astăzi s'a ținut și în Ploiești o întrunire opozițională. E vorba, că *Joia viitoare* să se convoce o mare întrunire tot la „*Dacia*”.

București, 2 Aprilie n. În cele trei zile din urmă, opozițiunea din cameră a adresat guvernului mulțime de interpelări, așa că de mâine încolo până *Mercuri*, până la care dată este prelungită sesiunea corpurilor legiuitoare, vor avé să fie dezvoltate 30—40 de interpelări.

În Senat, general *Manu* a declarat, că obstructionismul opoziției n'are scopul de-a împedea Senatul să-și îndeplinească datoria. Voese însă să lumineze țera asupra rețelilor, ce le aduce cu sine votarea în pripă a legilor etc.

S'a observat și comentat mult, că d-l *Maiorescu* la întrunirea de astăzi, a amintit și de Regele, dîcînd între altele: „*Avem un rege constituțional, care știe ce însemneză voturile unei majorități în ultimele zile ale vieții ei legale*”.

București, 2 Aprilie n. Se asigură, că *Vineri* Regele și Regina vor pleca la *Abazia*, de unde se deduce, că corpurile legiuitoare vor fi închise *Mercuri* și sesiunea nu va mai fi prelungită.

Literatură.

„*Pintea Viteazul*”, tradițiunii, legende și schițe istorice, de *Ioan Pop-Reteaganul*. Această, pe cât șcim, e cea mai completă scriere despre eroul *Pintea*. În ea se cuprind foarte interesante tradițiuni și istorisiri din toate părțile, pe unde a umblat *Pintea*. Se află de vânzare la tipografia „*A. Mureșianu*” în Brașov și la autorul în *Reteag* (Retteg). Prețul 20 cr. (cu posta 23 cr.).

DIVERSE.

Găinile și rațele Röntgen. Mare a fost bucuria, când s'au descoperit rațele *Röntgen*. Știința medicală le-a cucerit îndată pentru ea, și aji nu mai este glonț de pușcă séu alicie fiă cât de mic, care pătuns în corpul omenesc n'ar pute fi aflat cu ajutorul acestor rațe. Aplicarea cea mai cu spirit a rațelor n'a făcut-o însă nimeni până acum așa cum a făcut-o *Mr. Rudolph Spreckles* din California. Acest domn are o proprietate în apropiere de *San Francisco*, unde prăsesce și crește cel mai puțin 14,000 de găini. Odată a aflat, că nu toate din găinile lui își împlinesc datoria, multe din ele sunt leneșe și nu produc ouă. Ce să facă? Dintre atâtea mii de găini, cum putea el săi, care-l înșală? După multă bătaie de cap i-au venit minte rațele *Röntgen*: a esaminat dăr cu aceste rațe toate găinile, și pe care le afla „pēcătose”, numai decât dispunea să fiă puse la o parte pentru vânzare, ori mâncare.

Proprietar: *Dr. Aurel Mureșianu*.
Redactor responsabil: *Gregoriu Maior*.

Dr. Sterie N. Ciurcu.

IX Pelikangasse Nr. — 10, Viena.
Consultațiul cu celebritățile medicale și cu specialiștii dela facultatea de medicină din Viena.

Cursul la bursa din Viena.

Din 2 Aprilie 1899.

Table with financial data for Vienna, including gold and silver prices, exchange rates for various currencies, and commodity prices.

Cursul pieței Brașov.

Din 3 Aprilie 1899.

Table with market prices for Brașov, including exchange rates for various currencies and commodity prices.

Anunțuri

(insertiuni și reclame)

sunt a se adresa subscrișei administratiunii. In cazul publicării unui anunț mai mult de odată se face scădemânt, care crește cu cât publicarea se face mai de multe ori.

Administr. „Gazetei Trans.“

Bursa de mărfuri din Budapesta.

din 30 Martie n. 1899.

Large table with market prices for Budapest, including grain, oil, and other commodities, with columns for quantity, price, and quality.

Bursa de București.

din 31 Martie n. 1899.

Table with market prices for Bucharest, including exchange rates and commodity prices.

Cursul lozurilor private

din 30 Martie 1899.

Table with private exchange rates for various locations and currencies.

Advertisement for Johann Stikarofsky, a clothing store in Budapest, featuring text about quality and price.

Sz. 11636—1898. tlkvi.

Arverési hirdetményi kivonat.

Legal notice regarding property matters in Brassó, mentioning the court and the date of the notice.

A kir. törvényszék, mint tlkvi hatóság.

Sosirea și plecarea trenurilor de stat reg. ung. în Brașov.

Valabil din 1 Octomvre st. n. 1898.

Table with train schedules for Brașov, including arrival and departure times for various routes.

TIPOGRAFIA

A. Mureșianu

Brașov, Têrgul Inului Nr. 30.

Acest stabiliment este provădit cu cele mai bune mijloce tehnice și fiind bine asortat cu tot felul de caractere de litere din cele mai moderne este pus în pozițiune de a puté esecuta orice comande cu promptitudine și acurateță, precum:

- List of services offered by the printing house: IMPRIMATE ARTISTICE, CĂRȚI DE SCIINȚĂ, STATUTE, FOI PERIODICE, BILETE DE VISITĂ, PROGRAME ELEGANTE, BILETE DE LOGODNĂ ȘI DE NUNȚĂ, ANUNȚURI.

Comandele eventuale se primesc în biourul tipografiei, Brașov Têrgul Inului Nr. 30, etagiul I, cătră stradă. — Prețurile moderate. — Comandele din afară rugăm a le adresa la

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașov.